METODICA PREDĂRII LIMBILOR

DESPRE SISTEMATIZAREA MATERIALULUI LA LECŢIILE DE GRAMATICĂ [1]

DE

N. N. LULACOV

DIRECTOR DE STUDII LA ŞCOALA NR. 6 DIN ORAŞUL CALININ

Organizarea predării limbii ruse în cadrul şcolii şi orientarea generală a acestei munci sunt determinate de sarcinile restructurării predării limbilor în lumina genialelor lucrări ale lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică.

Prin întreaga muncă dusă în şcoală, elevii trebue să capete o imagine asupra limbii ca fenomen care se desvoltă istoriceşte şi, în primul rând, să înţeleagă şi să-şi însuşească bine sistemul limbii literare contemporane în totalitatea elementelor lui.

In orientarea generală a muncii de restructurare a predării limbii ruse, tindem să realizăm în practică o justă întrepătrundere între morfologie şi sintaxă, ca două părţi de egală însemnătate în gramatică.

In ceea ce priveşte fonetica, importanţa şi locul ei la orele de limbă din şcoală sunt determinate de indicaţia lui I. V. Stalin cu privire la faptul că: « Limba sonoră, sau limba cuvintelor, a fost întotdeauna singura limbă a societăţii omeneşti în stare să servească drept mijloc adecvat de comunicare între oameni » [2].

Profesorii acordă o mare atenţie pronunţării cuvântului. Elevii au început să corecteze răspunsurile colegilor lor nu numai sub raportul conţinutului, dar şi sub raportul formei de exprimare a gândirii, apreciind totodată corectitudinea pronunţării diferitelor cuvinte şi propoziţii.

---

[1] Articol apărut în Ruschii iazîc v şcole, nr. 6, 1952.

[2] I. V. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii, Gospolitizdat, 1952, p. 46; Ed. P.M.R., 1950, p. 47.

BDD-A10178 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:57 UTC)

A crescut numărul lecţiilor în care se fac exerciţii de despărţire a cuvintelor în silabe, de punere a accentelor şi de aplicare a regulilor despărţirii în silabe a cuvântului la sfârşit de rând.

Munca în domeniul foneticii ajută totodată la însuşirea bazelor morfologiei şi ortografiei.

Se ştie că una din cele mai însemnate lipsuri în predarea limbii ruse este izolarea unei părţi de vorbire de alta în studierea lor.

Pentru a ajuta elevilor să-şi însuşească structura gramaticală a limbii, ne străduim să evităm această izolare, să-i deprindem să stabilească legături între părţile vorbirii şi să vadă asemănarea şi deosebirea dintre ele.

La una din lecţiile de sinteză li s'a dat elevilor din clasa a 6-a un exerciţiu care i-a ajutat să înţeleagă raportul dintre părţile principale de vorbire, să stabilească şi să compare particularităţile lor gramaticale.

Li s'a recomandat elevilor să formeze părţi principale de vorbire din rădăcini date.

Părţile vorbirii, caracteristicile lor lexicale şi gramaticale.

Rădăcini	Substantive	Adjective	Verbe	Adverbe
крас́н (roş)	красно́та (roşeaţă)	кра́сный (roşu)	красне́ть (a roşi)	докра́сна (până la roşu)
бел (alb)	белизна (albeaţă)	бе́лый (alb)	белеть (a înălbi)	набе́ло (pe curat)
бег (alerg)	бего́тня (alergătură)	бе́глый (iute)	бежа́ть (a fugi)	набе́гу (în fugă)
син (albastru)	синева (albăstreală)	си́ний (albastru)	синеть (a albăstri)	иссиня (bătând în albastru, albăstrui)
ход (mers)	ходьба (mers)	ходкий (cu circulaţie)	ходи́ть (a merge)	на ходу (în mers)
	Denumeşte obiectul	Denumeşte însuşirea, calitatea	Denumeşte acţiunea, starea	Denumeşte caracterul acţiunii, gradul calităţii
	Gen Caz Număr	Gen Caz Număr	Mod Aspect Persoană Număr Gen la timpul trecut	parte de vorbire invariabilă

Astfel de exerciţii adâncesc noţiunea despre particularităţile gramaticale şi lexicale ale părţilor de vorbire, învaţă pe elevi să compare fenomenele limbii şi să le cunoască mai bine.

BDD-A10178 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:57 UTC)

In şcoala noastră se fac, de asemenea, lecţii speciale, cu caracter de sinteză, care cuprind o mare parte din orele de curs.

Anul trecut, de exemplu, în clasa a 5-a, s'a organizat o astfel de lecţie cu tema « Recapitularea părţilor vorbirii ». Descriem pe scurt această lecţie.

Intrebări pentru discuţii:

1. Ce părţi de vorbire am studiat?
2. Ce se numeşte substantiv?
3. Ce se numeşte adjectiv?
4. Ce se numeşte numeral?
5. Să se enumere caracteristicile gramaticale ale substantivului.
6. In câte grupe se împart substantivele după semnificaţia lor?
7. Cum putem să le deosebim?
8. Cum se numeşte schimbarea substantivului după cazuri?
9. Se schimbă oare la fel cuvintele: река, « râu », берег, « mal », степь, « stepă »?

Tot ce s'a spus despre substantiv a fost formulat în următoarea concluzie scrisă:

Substantivul denumeşte un obiect, poate fi comun sau propriu, se schimbă după caz şi număr, are unul din cele 3 genuri şi aparţine uneia din cele trei declinări.

1. Enumeraţi caracteristicile gramaticale ale adjectivului.
2. In câte grupe putem împărţi adjectivele după semnificaţia lor?
3. Care este deosebirea dintre adjectivele calificative, relative şi posesive?
4. Ce formă poate să aibă fiecare din adjectivele indicate?
5. Ce mai pot indica adjectivele (de exemplu: быстрый, « iute », быстрее, « mai iute », быстрейший, « cel mai iute ».

Cele expuse mai sus au fost exprimate în următoarea concluzie scrisă:

Adjectivul indică o particularitate sau o calitate a unui obiect; se acordă cu substantivul, se schimbă după gen, număr şi caz. După sens, adjectivele se împart în: calificative, relative şi posesive. Adjectivele pot avea formă lungă sau scurtă.

Adjectivele calificative pot indica şi gradul de comparaţie.

In acelaşi mod s'a făcut recapitularea particularităţilor gramaticale şi lexicale ale numeralelor. Concluziile au fost formulate în felul următor:

1. Numeralele arată cantitatea sau ordinea obiectelor în enumerarea lor.
2. După sens numeralele se împart în cardinale şi ordinale.
3. Ca structură sunt: simple, compuse şi complexe.
4. In ceea ce priveşte declinarea, numeralele cardinale se împart în 9 grupe.
5. Numeralele ordinale se declină ca adjectivele cu formă lungă.

O lecţie asemănătoare a fost ţinută în clasa a 6-a cu tema « Particula не adăugată la diferite părţi de vorbire, când cuvântul nu poate fi folosit fără această particulă ».

BDD-A10178 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:57 UTC)

La începutul lecţiei elevii îşi amintesc regula scrierii corecte a particulei не în cuvintele ce nu pot fi folosite fără această particulă.

Pe tablă s'a scris apoi următorul text:

Elevul *neglijent* are un caiet *neglijent*. O greutate de *necrezut* pentru un astfel de elev este aceea de a lăsa o margine la caiet; îi este cu *neputinţă* să scrie frumos.

Un astfel de elev nu pricepe de ce are în caiet o notă proastă. Dar fiecare trebue să înţeleagă *necesitatea* de a scrie curat şi frumos. Este *inadmisibil* ca un elev din clasa a 6-a să prezinte o lucrare *neglijentă*.

Analiza textului de mai sus s'a făcut în felul următor:

1. Elevii l-au citit, împărţindu-l în propoziţii şi au subliniat cuvintele care conţineau particula.

2. S'a explicat semnificaţia cuvintelor, după indicaţiile profesorului.

3. Inlăturând particula negativă, elevii au constatat că cuvintele de mai sus nu pot fi folosite fără această particulă.

4. Elevii au arătat ce părţi de vorbire sunt cuvintele subliniate.

Apoi s'a formulat regula, pe care elevii au ilustrat-o cu exemple.

Ultima parte a acestei lecţii a fost consacrată unei serii de exerciţii.

1. Li s'a propus elevilor să-şi amintească ce este un sinonim şi să găsească sinonime la anumite cuvinte propuse; s'a pus condiţia ca sinonimele să cuprindă particula *не:*

удивление — mirare	недоумение — nedumerire
твердый — ferm	непоколебимый — neşovăielnic
жадный — lacom	ненасытный — nesătul
возмущаться — a se indigna	негодовать — a se revolta
трудно — greu	невмоготу — cu neputinţă

2. O altă serie de cuvinte a fost propusă elevilor în scopul de a le găsi antonime, care au de asemenea particula *не:*

здоровье — sănătate	недуг — infirmitate
нарочно — într'adins	нечаянно — neintenţionat
трусливый — fricos	неустрашимый — neînfricat
любить — a iubi	ненавидеть — a urî
точно — exact	невпопад — inexact

Apoi s'a făcut un exerciţiu pentru alegerea cuvintelor cu aceeaşi rădăcină din care să reiasă scrierea corectă a particulei не:

негодование — indignare, негодовать — a se indigna, негодующий — care se indignează, негодуя — indignându-se; неряха — neglijent, неряшливость — neglijenţă, неряшливый — neglijent, неряшливо — în mod neglijent; непрерывность — continuitate, непрерывный — continuu, непрерывно — necontenit.

Asemenea lecţii contribue la desvoltarea limbajului elevilor, le îmbogăţesc vocabularul şi le formează deprinderea de a scrie corect.

BDD-A10178 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:57 UTC)

Dacă ţinem seamă de faptul că în manual materialul este expus în mod fragmentar, diferenţiat, trebue să recunoaştem că asemenea lecţii, sistematizând cunoştinţele de gramatică, completează o lipsă serioasă a manualului şi ajută la o mai bună înţelegere şi aprofundare a cunoştinţelor.

După cum a arătat experienţa, în clasa a 7-a astfel de lecţii sunt şi mai necesare. Fără ele este, practic, foarte greu să rezolvi problema îmbinării materialului din cursul de sintaxă, cu recapitularea temeinică a morfologiei.

Mulţi profesori caută mijloacele cele mai potrivite de a arăta elevilor aplicaţiile stilistice ale diferitelor forme şi categorii gramaticale. De exemplu, la o lecţie la clasa a 5-a, cu tema «Scrierea corectă a prefixelor cu litera з», s'a propus elevilor următorul exerciţiu: să găsească expresii antonimice în care verbul să conţină un prefix studiat. Modelul pentru temă: опускаться с горы (a coborî dela munte), взбираться на гору (a te urca la munte), накопить денег (a aduna bani), истратить их (a-i cheltui), появиться на горизонте (a apărea la orizont), изчезнуть с горизонта (a dispărea dela orizont), огрузиться в воду (a se scufunda în apă), всплыть на поверхность (a pluti la suprafaţă).

Lecţia cu tema «Scrierea corectă a desinenţelor cazuale la substantivele de declinarea I, la genitiv, dativ şi prepoziţional» a constat dintr'o serie întreagă de exerciţii pregătitoare.

Li s'a propus elevilor să construiască nişte substantive cu prepoziţiile: к, по, из, от, в, на. Elevii din rândurile din stânga trebuiau să aleagă din toate substantivele acele perechi care puteau fi construite la cazul genitiv, cei din rândurile din mijloc trebuiau să aleagă perechi de substantive care se construesc uşor cu cazul dativ, iar cei din dreapta — substantive, în cazul prepoziţional.

Substantivele au fost următoarele: дорога (drum); деревня (sat); тоска (nostalgie); родина (patrie); книга (carte); библиотека (bibliotecă); обложка (copertă); газета (ziar); объявление (anunţ); поездка (călătorie); машина (maşină).

Modul în care trebuia făcută tema:

Coloana 1: Книга из библиотеки (o carte din bibliotecă);

Coloana 2: Тоска по родине (nostalgie (dor) de patrie);

Coloana 3: Объявление в газете (anunţ în ziar).

In felul acesta, se introducea în lecţie un element de încordare pentru rezolvarea justă a problemei respective, ceea ce este foarte important atât în desvoltarea generală a elevilor, cât şi în desvoltarea limbajului lor.

La studierea frazelor fără conjuncţii, în clasa a 7-a li s'a pus elevilor următoarea întrebare: în ce fel de compoziţie întâlnim acest tip de fraze? Elevii au răspuns: în fabule, comedii, proverbe, zicători, basme, şi au dat exemple corespunzătoare: Написать пером, не вырубишь топором (ce scrii cu mâna, nu tai cu toporul) etc.

Exerciţii variate pot fi făcute şi cu dicţionarul ortografic a lui D. N. Uşacov şi S. E. Criucicov.

BDD-A10178 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:57 UTC)

De exemplu, în clasa a 5-a, după ce li s'a arătat elevilor principalele categorii de substantive, li s'a propus să completeze coloana a doua din tabelul de mai jos, folosind dicţionarul:

Semnificaţia substantivelor	Exemple din dicţionar
1. Nume de oameni	Om, erou, tovarăş
2. Nume de animale	Cal, câine, pisică
3. Nume de lucruri	Masă, palton, acoperiş, fereastră
4. Nume de fenomene ale naturii	Ger, fulger, furtună, tunet, vânt
5. Nume de stări şi emoţii	Somn, boală, durere, nenorocire, indispoziţie
6. Nume de acţiuni	Mers, fugă, lectură, scriere
7. Nume de calităţi ale omului	Îndrăzneală, bravură, vitejie, fermitate

Etapa ulterioară a acestei munci a constat în găsirea sinonimelor corespunzătoare fiecăreia dintre categoriile lexicale ale substantivelor: *tovarăş—prieten, amic*; *îndrăzneală — curaj, bravură*; *cal — fugar, bidiviu.*

Dicţionarul se foloseşte desigur şi în acele cazuri când trebue îndreptată atenţia elevilor asupra ortografiei. De pildă, elevii din clasa a 6-a au primit ca temă găsirea unui număr determinat de adverbe care se scriu cu prefixul по: попрежнему «ca mai înainte», понемногу «câte puţin» etc.

Pentru ca cuvintele să nu constitue un «material de construcţie» pasiv, ci să fie puse la dispoziţia gramaticii limbii, profesorul recomandă elevilor să construiască propoziţii cu aceste cuvinte.

Exerciţiile cu dicţionarul nu pot fi reduse la simpla colecţionare de cuvinte. Trebue să ţinem minte indicaţia tovarăşului Stalin că vocabularul, luat ca atare, este numai material de construcţie pentru limbă şi că el capătă cea mai mare însemnătate numai atunci când este pus la dispoziţia gramaticii.

Dicţionarul mai este folosit pe scară largă şi la îndreptarea greşelilor din lucrările individuale ale elevilor.

Dacă elevul a scris greşit cuvântul гигантский, profesorul îl obligă să copieze din dicţionar câteva cuvinte cu consoană mută.

Este îndeobşte cunoscut cât timp îşi pierd profesorii cu verificarea caietelor elevilor, şi această muncă se pierde în zadar dacă elevii nu vor face nimic pentru studierea şi îndreptarea propriilor lor greşeli.

Anul acesta am introdus următoarea rânduială. In ziua împărţirii caietelor, elevii nu capătă nicio altă temă pentru acasă, în afară de studierea şi îndreptarea propriilor lor greşeli.

Acordăm o mare atenţie felului cum se întipăresc în memoria elevilor principalele procedee şi deprinderi de care depinde scrierea corectă. Dintre aceste procedee şi deprinderi principale, fac parte următoarele:

1. Pronunţarea corectă a cuvântului, analiza sunetelor şi literelor unui cuvânt observarea neconcordanţei dintre ortografie şi pronunţare;

BDD-A10178 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:57 UTC)

2. Despărţirea cuvântului în silabe şi în părţi morfologice;
3. Observarea schimbării sensului sau formei în urma deplasării accentului;
4. Aplicarea regulilor de schimbare a cuvântului;
5. Despărţirea corectă a cuvântului în silabe, la sfârşitul rândului;
6. Folosirea justă a întrebării la un cuvânt;
7. Deosebirea prepoziţiei de prefix.

Noi folosim aceste capitole nu numai în procesul de analiză gramaticală, dar le includem în mod sistematic în cuprinsul lucrărilor independente ale elevilor date atât acasă, cât şi în clasă.

De pildă, la studierea fiecăreia din părţile vorbirii revenim la structura cuvântului, arătând bogăţia procesului de formare a cuvintelor în limba rusă, insistând în deosebi asupra sufixelor şi prefixelor productive. Această muncă nu constitue un scop în sine. Relevând părţile morfologice ale cuvântului, în deosebi sufixele şi desinenţele diferite în raport cu apartenenţa cuvântului la o anumită parte de vorbire, facem totdeauna cunoscute elevilor formele de manifestare a particularităţilor gramaticale.

Gramatica — ne învaţă I. V. Stalin — « stabileşte reguli pentru compunerea propoziţiilor, având în vedere nu propoziţii concrete ci, în general orice fel de propoziţii »[1].

La analiză, nu ne limităm numai la fixarea termenilor adecvaţi fenomenelor de limbă. Numind părţile de propoziţie, elevii arată prin ce părţi de vorbire sunt ele exprimate, îşi amintesc caracterele gramaticale ale acestor părţi de vorbire şi indică tipurile de îmbinare a cuvintelor în propoziţie.

Cu ajutorul tuturor acestor procedee ne străduim să înlăturăm obiceiul de a se studia izolat diferitele capitole ale gramaticii, obicei care se observă în practica predării limbilor în şcoală.

[1] I. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii, Gospolitizdat, 1952 p. 24; Ed. P.M.R. 1950, p. 25.

BDD-A10178 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:57 UTC)